

Example of a good practice in a Czech school

Metodické listy pro vzdělávání žáků-cizinců ve škole P. Příklad interní sítě učitelů podporující inkluzivní vzdělávání.

Topic and aim of the network

Tématem vnitřní sítě školy P je zkvalitnění vzdělávání žáků-cizinců a podpora učitelů napříč školou v tématu vzdělávání žáků-cizinců.

Motivation (starting points)

Škola P je velkou školou ve velkoměstě, má 680 žáků. Mezi těmito žáky je 40 cizinců (Ukrajinci, Slováci, Němci, Vietnamci, Rusové, Francouzi, Poláci, Chorvaté, Jordáni, Rumuni, Angličané a Syřané) a dalších asi 20 Vietnamců s českým občanstvím, v jejichž rodinách se nemluví česky a děti mají s češtinou větší či menší problémy. Limitovaná znalost češtiny se pak promítá do procesů učení ve všech dalších předmětech. Učitelé se při práci s těmito žáky museli spoléhat sami na sebe a svou intuici a zkušenosti, a využívali dostupná podpůrná opatření (asistenty pedagoga, jiné způsoby prověřování znalostí, poskytují více času na řešení úkolů, upravují hodnocení výsledků žáků apod.). Přitom neměli k dispozici žádnou metodickou pomůcku, která by jim usnadnila práci.

Počty žáků-cizinců se v této škole navyšují, neboť i Česká republika otevírá své hranice (nejen) Evropským státům, a tak se téma žáků-cizinců začalo častěji objevovat v diskusích na pedagogických radách a objevila se tak potřeba vytvořit alespoň základní rámec, který by usnadnil jejich vzdělávání.

Involved teachers/schools and role of the head

S podporou evropského projektu v rámci Operačního programu Praha „Pól růstu“ vedení školy iniciovalo vznik skupiny pedagogů, jejichž cílem bylo jednak vytvořit metodickou pomůcku pro učitele žáků-cizinců a jednak vytvořit funkční podporu žákům s odlišným mateřským jazykem (dále jen OMJ). V pracovní skupině byli zapojeni:

- školní psychologka,
- speciální pedagožka (garant projektu)
- 2 učitelky – autorky metodického materiálu,
- 4 asistenti pro žáky cizince (studenti 4. a 5. ročníku jedné učitelské fakulty)
- zástupkyně ředitele školy
- asistentka ředitele školy
- pedagogové ve školním klubu a školní knihovně.

Sestavení týmu bylo naplánováno při přípravě projektu. Jeho členové se scházeli pravidelně každý měsíc po celou dobu trvání projektu, tj. 2 roky. Členové týmu je jasně vymezené role. Projekt garantovala speciální pedagožka – byla zodpovědná za odbornou stránku projektu, psaní zpráv, dohlížení na termíny apod. O administrativní a ekonomickou stránku projektu se starala asistentka ředitele školy. Za odbornou stránku textu – metodické příručky zodpovídaly dvě učitelky, které byly podporovány praktickými zkušenostmi asistentů, školní psychologkou i speciální pedagožkou. Každý z posledně subjektů se podílel na psaní metodické příručky a ověřovali doporučené postupy v praxi. Pedagogové pracující ve školním klubu a školní knihovně/studijním centru zajišťovali podpůrné volnočasové aktivity s cílem zapojit žáky s OMJ do kolektivu, pomáhali jim s přípravou na výuku, doporučovali jim vhodné české knihy.

Důležitou roli v této síti hrála zástupkyně vedení školy, která nahlížela projekt z pozice vedení a vytvářela podmínky pro práci týmu. Roli vedení školy lze popsat ve třech fázích:

- 1. fáze: vedení školy společně s učiteli identifikovalo zmíněnou potřebu (podpořit žáky s OMJ, skrze podporu učitelů), komunikovalo možnosti podpory s pracovníky školního poradenského pracoviště (školní psycholožka, speciální pedagožka) a společně s nimi iniciovalo a v podstatě i napsalo projekt, hledalo vhodné finanční zdroje a vytvořilo první nástin týmu.
- 2. fáze: po přijetí projektu udržovalo s týmem kontakt zejména prostřednictvím zapojené zástupkyně vedení školy, vytvářelo podmínky pro realizaci projektu, zajistilo administrativní podporu, pomáhalo při zajišťování vhodných personálních zdrojů (asistenti-studenti) a staralo se o to, aby byli o práci týmu informováni ostatní učitelé i zájemci mimo školu.
- 3. fáze: ve fázi dokončování metodické příručky plánovalo vedení školy udržitelnost výstupů po ukončení projektu, jeho průběžnou rozvoj, sledovalo využívání metodického materiálu uvnitř školy, vytvářelo podmínky pro další rozvoj materiálu, umožnilo rozšiřování výstupu vně školy (skrze webové stránky školy).

Benefits

Výstupem spolupráce je Metodický materiál pro práci s žáky-cizinci, který obsahuje: Metodické listy, které popisují různé činnosti a aktivity pro práci s dětmi s OMJ s cílem podpořit jejich sociální začlenění do nového prostředí a usnadnit procesy učení (jde o konkrétní pracovní listy, didaktické pomůcky, diagnostický materiál, hry, návrhy pro sociální aktivity apod.). S metodikou pracují pedagogové, asistenti, učitelé i speciální pedagogové. V češtině je metodika dostupná na:

<http://www.zskunratice.cz/ucitele/projekt-oppnr/metodika-integrace-zaku-s-odlismym-materskym-jazykem-omj-10895>

http://www.zskunratice.cz/files/items/10895/files/metodika_integrace_zaku_s_omj_2018-02-16_final.pdf,

Materiál je nyní ve škole pilotně využíván ve všech třídách, kde je třeba a je průběžně aktualizovaný dle připomínek učitelů a asistentů. Vzhledem ke krátké době využívání zatím není vyhodnocován dopad na žáky. Materiál nezůstane „mrtvý“ a ani síť spolupracujících učitelů se tímto nerozpadá, ale dále budou sbírat zkušenosti učitelů s tímto materiálem a rozvíjet jej.

Výstup však nemá význam jen pro žáky, ale i všechny pedagogické pracovníky školy. Pedagogové začali přemýšlet o problematice žáků cizinců z širší perspektivy, uvědomili si a přijali širokou škálu možné podpory. Zdokonalila se souhra spolupráce učitel - asistent a učitel – školní poradce. Rozvinula se supervizní činnost vedení školy, zejména metodická podpora zástupkyně ředitele ve směru k asistentům.

Podářilo se zajistit skupinu motivovaných VŠ studentů - asistentů, kteří byli mimo učitele podporováni i školní psycholožkou, speciální pedagožkou a zástupkyní ředitele školy. Asistenti pak každodenně intenzivně spolupracovali s třídními učiteli, kteří měli žáky s OMJ ve třídě. Projekt měl tedy velký význam i pro tyto studenty, kteří se stali případným potenciálem pro tuto školu.

Metodický materiál je volně dostupný a má širší uplatnění mimo naši základní školu. Celý tým si odnáší dobrou zkušenost – škola se opakovaně přesvědčuje o tom, že může své odborné zkušenosti v této i jiné podobě úspěšně nabízet jiným školám.

Limity

Každý takový projekt a práce v síti pedagogů má svá určitá rizika. Velkou zátěž při intenzivní práci na tomto produktu pocítovali jak pracovníci školního poradenského pracoviště, tak i asistenti pedagoga a třídní učitelé, kteří museli velmi úzce spolupracovat.

Obtíže jsou pak spojené s tím, pokud někdo z fungující a intenzivně spolupracující sítě vypadne. V průběhu projektu jedna z asistentek dostudovala VŠ a opustila Prahu, bylo tedy třeba přerozdělit práci mezi zbylé asistenty žáků s OMJ. Toto byla jedna z náročných situací.

Spíše neočekávaným rizikem je také postoj rodičů. Díky osvětě a vzdělání rodičů žáků (škola je běžnou spádovou školou působící v lokalitě, kde žijí zejména rodiny středních a vyšších vrstev, nejde o sociálně vyloučenou lokalitu) jsou tito schopni pochopit a podporovat procesy, které se ve škole dějí. Vnímají zvyšující se individuální podporu, která je jejich dětem s OMJ poskytována, jsou s ní spokojeni, a paradoxně tím více starostí a odpovědnosti ponechávají na škole. Výzvou se tedy stalo udržení spolupráce s rodiči žáků s OMJ.